

MAMLAKATIMIZ IQTISODIYOTIDA SOLIQLARNING ROLI VA MEXANIZMI, ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA SOLIQ TARTIBI.

Tulaganova Feruza Xamidulla qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
magistratnti DMXM-5K guruh talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14193875>

Annotatsiya. Ushbu maqolada respublikamizda bozor iqtisodiy islohotlarining hozirgi bosqichida soliq organlarida amalga oshayotgan islohotlar, o'zgarishlar yangiliklar ko'rib chiqilgan. Maqolada muallifning soliqni tartibga solishning mohiyati, mexanizmi, shakllari, sub'ektlari, ob'ektlari, darajalari va usullariga yondashuvlari izchil ochib berilgan, soliqni tartibga solishning hozirgi va ideal modellari qarama-qarshi qo'yilgan va uning samaradorligini baholash mezonlari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiyotni soliq bilan tartibga solish, soliqni tartibga solish mexanizmi, soliqni tartibga solish modeli, soliqlar nazariyalari, soliqni tartibga solish shakllari, soliqni tartibga solish usullari, soliqni tartibga solish samaradorligi mezonlari.

THE ROLE AND MECHANISM OF TAXES IN THE ECONOMY OF OUR COUNTRY, THE TAX SYSTEM IN THE MODERN ECONOMY.

Abstract. This article examines the reforms and changes implemented in tax authorities at the current stage of market economic reforms in our republic. The article consistently reveals the author's approach to the essence, mechanism, forms, subjects, objects, levels and methods of tax regulation, contrasts current and ideal models of tax regulation and proposes criteria for assessing its effectiveness.

Key words: tax regulation of economy, mechanism of tax regulation, model of tax regulation, theories of taxes, forms of tax regulation, methods of tax regulation, criteria of efficiency of tax regulation.

РОЛЬ И МЕХАНИЗМ НАЛОГОВ В ЭКОНОМИКЕ НАШЕЙ СТРАНЫ, НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ.

Аннотация. В данной статье рассмотрены реформы и изменения, реализуемые в налоговых органах на современном этапе рыночных экономических реформ в нашей республике. В статье последовательно раскрывается авторский подход к сущности, механизму, формам, субъектам, объектам, уровням и методам налогового регулирования, противопоставляются действующие и идеальные модели налогового регулирования и предлагаются критерии оценки его эффективности.

Ключевые слова: налоговое регулирование экономики, механизм налогового регулирования, модель налогового регулирования, теории налогов, формы налогового регулирования, методы налогового регулирования, критерии эффективности налогового регулирования.

KIRISH

Jahon amaliyotiga ko'ra, iqtisodiy o'sish barqarorligini ta'minlashning samarali mexanizmida soliq dastaklarini takomillashtirish muhim o'rin tutadi. Jahon iqtisodiyotining hozirgi zamon rivojlanish qonuniyatlari va uning soliq omillarini chuqur tahlil etish dunyoning taraqqiy etgan davlatlarida soliq yukini kamaytirish, soliq turlarini unifikatsiya qilish va soliq stavkasini pasaytirish, soliqlarni to'lash va soliq hisobotlarini taqdim etishning elektron tizimini rivojlantirishda zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash, biznesni yuritish uchun qulay investitsion iqlim va ishbilarmonlik muhitini yaratish masalasiga alohida e'tibor berilayotganligini tasdiqlaydi.

Xalqaro amaliyotda soliqqa tortishning tartibga solish funktsiyasi samarali taraqqiyoti yo'nalishlariga doir keng ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ilmiy izlanishlarda jahon bozori kon'yunkturasidagi keskin o'zgarishlar, xalqaro soliq amaliyoti va uning biznes muhiti, raqobatning milliy doiradan jahon darajasiga chiqqanligi asosida soliqqa tortishning tartibga solish funktsiyasi samarali taraqqiyotini ta'minlashga oid o'rta va uzoq muddatli strategiyaga ta'sir etuvchi omillarni oldindan baholash kabilarga alohida e'tibor qaratilgan. Xalqaro miqyosda soliqqa tortishning tartibga solish funktsiyasi samarali taraqqiyoti yo'nalishlari yuzasidan ilmiy tadqiqotlar tizimli ravishda olib borilmoqda va bunda AQSh, G'arbiy Yevropa, Yaponiya, Singapur, Janubiy Koreya olimlari ularning metodologik va amaliy ahamiyatiga, MDH mamlakatlarida esa ko'proq nazariy jihatlariga urg'u berilmoqda.

“Hozirgi vaqtda global miqyosda soliq siyosatining eng ko'zga ko'ringan masalalaridan hamda soliqqa tortishning tartibga solish funktsiyasi samarali taraqqiyoti yo'nalishlaridan biri sifatida – unda raqamli iqtisodiyot ilg'or yutuqlaridan keng foydalanish va xo'jalik sub'ektlarini soliqqa tortish jarayonining avtomatlashtirilgan tizimini yaratish hisoblanadi” 1 . Xalqaro tajribada natijaga asoslangan soliq islohotlari fan, texnologiya va innovatsion siyosatning uzviyligidan dalolat beradi.

Adabiyotlar sharhi

Mazkur maqola bo'yicha B.Tashmuradovanning “Iqtisodiy taraqqiyotga erishishda soliqlardan samarali foydalanish” mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasida (2007) soliqlarning

rag'batlantiruvchi funktsiyasi samaradorligini oshirish masalalari, iqtisodiy o'sishni ta'minlashda soliqlardan samarali foydalanishning ichki imkoniyatlari, soliq yuki va uni kamaytirish yo'llari tadqiq etilgan. Sh.Toshmatovning "Korxonalar iqtisodiy faolligini oshirishda soliqlar rolini kuchaytirish muammolari" mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasi (2008) korxonalar to'laydigan soliqlarning mohiyati va zarurligi, soliqlar vositasida korxonalar iqtisodiy faolligini rag'batlantirish yo'llari borasidagi muammolarni tahlil qilishga bag'ishlangan. Aynan ushbu tadqiqotda mamlakatimizda ilk bor korxonalar iqtisodiy faolligini oshirishda soliqlar rolini kuchaytirishning ustuvor yo'nalishlari bo'yicha masalalar tadqiq etilgan³.

S.Elmirzayevning "Korporativ moliyani boshqarishda soliq munosabatlarini takomillashtirish" mavzusidagi doktorlik (DSc) dissertatsiyasida (2017) korporativ moliyani boshqarishda soliqlarni joriy rejalashtirishning tashkiliy jihatlari sifatida soliq qonunchiligi monito-ringini o'tkazish, ichki va tashqi muhitda kutilayotgan o'zgarishlar asosida soliqlarni rejalashtirish, soliq majburiyatlari ijrosini rejali tartibda nazorat qilish tartibi, soliqlarni joriy rejalashtirish samaradorligini oshirish uchun natijaga yo'naltirilgan rag'batlantirish mexanizmi hamda samaradorlikni baholovchi ko'rsatkichlar, korporativ moliyada yuzaga kelishi mumkin bo'lgan soliq risklarining ta'sir darajasini kamaytirish maqsadida soliq risklarini aniqlash, baholash va ularga ta'sir etish hamda ichki soliq nazoratini o'tkazish tartibi, soliq maslahatchilariga qo'yilgan talablar ilg'or xorij tajribalar va respublikadagi o'ziga xos xususiyatlardan kelib chiqqan holda takomillashtirilishi, professional soliq maslahatiga o'tish uchun soliq maslahatchilari kompetentligi asosida soliq maslahati xizmati ko'rsatish toifalari, soliq maslahati institutining faoliyat doirasini kengaytirish maqsadida qonunchilikka qo'shimchalar kiritish orqali yangi xizmatlar turlarining joriy etilishi tadqiq etilgan.

N.Ashurovaning "Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish" mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasi (2018) barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish masalalari tadqiqiga bag'ishlangan.

I.Niyazmetovning "Soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish orqali soliq tizimi barqarorligini ta'minlash" mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasi (2019) mamlakat soliq amaliyotida soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari tadqiqiga bag'ishlangan.

X.Zaripovning "Soliqlarning korxonalar moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga ta'sirini baholash yo'llari" mavzusidagi iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (Doctor of Philosophy) ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiyasi (2020) mamlakatimizda soliq tizimi modernizatsiyasining hozirgi bosqichida soliqlarning korxonalar

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu maqola tadqiqotini yoritishda statistik ma'lumotlarni taqqoslash, jahon tajribasi bilan bog'liq mavjud adabiyotlar, amaliy tadqiqotlar va tadqiqot natijalarini har tomonlama ko'rib chiqish va sintez qilishni o'z ichiga oladi.

Tahlil va natijalar.

O'zbekistonda jahon andozalariga mos samarali soliq tizimiga tayanuvchi mustahkam iqtisodiy asos hamda real natijaga asoslangan istiqbolli taraqqiyot yo'nalishlarini belgilash, soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish siyosatini davom ettirish, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va tegishli rag'batlantiruvchi choralarni kengaytirishga jiddiy ahamiyat berilmoqda.

Soliq yukini pasaytirib borish, soliq to'lovchilar o'rtasidagi uning nomutanosib taqsimlanishini bartaraf etish, soliq ma'muriyatchiligidagi nomukammalliklar tufayli soliqlarni hisoblash va to'lashdagi muammolarni bartaraf etish, soliq to'lovchilar bilan soliq organlari o'rtasidagi iyerarxar munosabatlarga yo'l qo'ymaslik va ularning "hamkorlikda o'sishi"ni ta'minlashga erishish, tadbirkorlik sub'ektlari faoliyatiga to'sqinlik qiladigan asossiz soliq tekshiruvlarini bartaraf etish va soliq maslahati ko'rsatish hamda samarali nazorat tadbirlariga o'tish vazifasi belgilandi.

Respublikamizda "yangi soliq siyosati doirasida ish haqiga soliq yuki 1,5 barobar kamaytirildi. Natijada rasmiy sektorda ishlayotganlar soni yil davomida 500 mingtaga ko'paydi. Qo'shilgan qiymat solig'i stavkasi 20 foizdan 15 foizga tushirildi. Buning hisobidan o'tgan yili soliq to'lovchilar ixtiyorida 2 trillion so'm qoldi. Joriy yilda bu raqam 11 trillion so'mni tashkil etishi kutilmoqda.

Bir yilda tadbirkorlar ixtiyorida shuncha mablag' qolishi, albatta, ularga o'z bizneslarini rivojlantirish uchun juda katta qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi". Bu esa o'z navbatida mazkur ilmiy maqola mavzusining bugungi kundagi islohotlarning dolzarb masalalaridan biri ekanligi ko'rsatmoqda.

Soliqlarning samarali mexanizmini shakllantirishning jahon amaliyoti va respublikamizning mustaqillik yillarida bu boradagi tajribalaridan kelib chiqqan holda aytish mumkinki, soliq siyosati ayni paytda egiluvchan, mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga monand bo'lishi lozim.

Aks holda soliq siyosati xo'jalik yurituvchi sub'ektlar va davlat manfaatlarining uyg'unlashishiga emas, balki mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omilga aylanishi mumkin.

1- jadval

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti parametrlari

Asosiy byudjet ko'rsatkichlari	2021 yil (mlrd.so'm)	2022 yil (mlrd.so'm)	2023 (mlrd.so'm)	Byudjet daromadlarida salmog'i
Davlat byudjeti daromadlari:	30,160,8	36184,9	40505,8	100
Shu jumladan: Bevosita soliqlar	7790,4	8554,3	9338,5	23,1
Bilvosita soliqlar	15618,2	19115,8	22298,1	55
Resurs to'lovlari va mol-mulk solig'i	4521,4	5741,4	5806,5	14,3
Qo'shimcha foyda solig'i	388,4	548,2	390,2	1,0
Boshqa daromadlar	1842,4	2224,8	2672,5	6,6
Byudjet xarajatlari	31582,3	37967,7	42721,3	

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, mamlakatimiz Davlat budjeti daromadlarining asosiy qismi soliqlardan tashkil topgan. Jumladan, tahlil etilayotgan yillarda Davlat budjeti daromadlarining o'rtacha 55 foizi bilvosita ya'ni egri soliqlar, 23,1 foiz esa bevosita soliqlar va 14,3 foizi esa mol-mulk solig'i va resurs to'lovlari hisobidan shakllantirilgan. Jadval ma'lumotlaridan ko'rishimiz mumkinki, davlat budjeti daromadlarida asosiy ulushni egri soliqlar egallamoqda. Keltirilgan ma'lumotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, 2021 yil va 2023 yillar oralig'ida ¹bilvosita soliqlar ulushining respublika budjetida daromadlar qismida ortib borganligini ko'rishimiz mumkin. Ya'ni 2021 yilda respublika budjetiga 15 618,2 mlrd so'm kelib tushgan bo'lsa 2022 yilga kelib budjet daromadlaridagi ulushi 19 115,8 mlrd so'mga etganligi bu ijobiy holdir. 2023 yil prognoz rejasida esa 22 298,1 mlrd so'mga bajarish rejalashtirilgan.

To'g'ri soliqlarning ulushi esa yildan-yilga kamayish tendentsiyasiga ega bo'lsa, mol-mulk solig'i va resurs to'lovlari salmog'i esa o'sish tendentsiyasiga egadir. Buning asosiy sababi sifatida korxonalar, ya'ni yuridik shaxslar hamda jismoniy shaxslarning daromadlariga nisbatan soliq stavkalarining keyingi yillarda pasaytirilishi bilan izohlansa, mol-mulk solig'i va resurs to'lovlarning stavkalari yildan-yilga oshirilishi bilan izohlanadi. Yuqoridagi ma'lumotlarga asoslangan holda xulosa qilishimiz mumkinki, mamlakatimiz Davlat budjeti daromadlari yildan-yilga oshib bormoqda va shunga mos ravishda soliqlarning ham ahamiyati oshishi kuzatilmoqda.

¹ www.mf.uz- O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligining samarali vosita va usullaridan foydalanish asosida "soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish siyosatini davom ettirish, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va tegishli rag'batlantiruvchi choralarni kengaytirish", "soliq qonunchiligini soddalashtirish, soliq munosabatlari sohasida normativ-huquqiy hujjatlardagi qaramaqarshiliklar va ziddiyatlarni bartaraf etish, insofli soliq to'lovchilarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoyasini kuchaytirish", "Soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish strategiyasi vazifalari ijrosi yakunida soliq majburiyatini ixtiyoriy bajarish darajasini 90 foizgacha yetkazish lozimligi" ta'kidlandi. Bular davlat tomonidan samarali soliq siyosatini yuritish bo'yicha strategik rejalashtirish va prognozlashtirish vazifalarini belgilab berdi. Mazkur vazifalar byudjet daromadlari barqarorligini ta'minlash, samarali soliq ma'muriyatchiligini shakllantirishning uslubiy asoslarini takomillashtirish zaruriyatini ko'rsatib beradi. Mazkur vazifalar "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi" da ham yanada qat'iy va keng qamrovli tarzda qo'yildi: «...soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish siyosatini davom ettirish, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va tegishli rag'batlantiruvchi choralarni kengaytirish»² muhim yo'nalish sifatida belgilab berilgan.

Iqtisodiyotni soliqlar orqali boshqarishni yoqlovchi ko'plab nazariyalar mavjud.

Jumladan, A.Smit tomonidan ilgari surilgan soliqqa tortish tamoyillari soliqlarning fiskal ahamiyati bilan birgalikda iqtisodiyotni boshqarishda foydalaniladigan vosita sifatida o'rganish lozimligini tasdiqlaydi. "Soliqlar - iqtisodiyotni tartibga soluvchi vosita" kontseptsiyasi iqtisodiy o'sishni barqarorlashtirishni ta'minlash va iqtisodiyotni boshqarishda soliqlardan foydalanishni anglatadi.

Keyns o'zining ilmiy izlanishlarida iqtisodiyotni soliqlar vositasida boshqarib turish zaruratini nazariy jihatdan asoslab bergan va soliqlarga avtomatik tarzda barqarorlashtiruvchi vosita sifatida qaragan. Shu bilan birgalikda soliq mexanizmini o'zgartirib, soliq siyosatini iqtisodiyotning siklli rivojlanishiga muvofiqlashtirishni tavsiya etgan. "Soliqlar - daromadlarni barqarorlashtiruvchi vosita" nazariyasining asoschisi

Ye.Jerarden (frantsuz iqtisodchisi) soliqlar yordamida iqtisodiyotni boshqarish mexanizmiga ta'sir etib, jumladan soliqqa tortishning progressiv shkalasini qo'llash orqali jamiyat a'zolarining mulkiy tengsizligini tugatish mumkinligini ta'kidlaydi.

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi ni tasdiqlash to'g'risida"gi №PF60-sonli Farmoni.

Iqtisodiyotni soliqlar orqali boshqarishning asosiy maqsadi xo'jalik yuritishda qulay sharoitlarni yaratib berish va xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning ishlab chiqarish samaradorligini oshirishdan iborat bo'lib, shu maqsadlarga erishish uchun quyidagi usullardan foydalaniladi:

- soliq tushumlari hajmini o'zgartirish;
- soliqqa tortishning shakl va usullarini o'zgartirish;
- soliq stavkalarini o'zgartirish, ularni tabaqalashtirish;
- soliq imtiyozlaridan foydalanish;
- soliqqa tortilishi lozim bo'lgan ob'ektlarni o'zgartirish;

-jarimalar qo'llash va boshqalar. Davlat iqtisodiyotni soliqlar orqali tartibga solishda makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy darajada ta'sir etadi. Makroiqtisodiy darajada, soliq stavkasi miqdoriga o'zgartirish kiritish orqali inflyatsiyani chegaralash, tabiiy resurslardan samarali foydalanish, ishlab chiqarish kuchlarining hududlararo mukammal joylashishini tartibga solish, mehnatga layoqatli aholini ish bilan ta'minlash, iqtisodiy o'sishga yerishish kabi keng ko'lamli maqsadlarga erishish mumkin. Mikroiqtisodiy darajada esa, xo'jalik yurituvchi suvub'ektlarning moliyaviy holatiga ta'sir etishi, ularning investitsiya faoliyatini rag'batlantirishi kabilarga erishishi mumkin. Iqtisodiyotni soliqlar orqali boshqarishda soliq mexanizmi elementlaridan keng ko'lamda foydalaniladi. Ulardan keng qo'llaniladigan va samarali choralari sifatida soliq stavkalarini, soliq imtiyozlarini o'zgartirish kabilarni alohida qayd etib o'tish lozim. Soliq imtiyozlaridan ishlab chiqarish jarayonini boshqarishda, investitsiyalarni rag'batlantirishda va boshqalarda keng foydalaniladi. Soliq imtiyozlari rag'batlantirish va samarali qo'llanilishiga qarab quyidagi ko'rinishlarda ifodalanishi mumkin:

- soliqlardan butunlay ozod qilish;
- yangi tashkil yetilgan korxonalarga imtiyozlar berish;
- soliq to'lashdan vaqtincha ozod etish;
- soliqqa tortiladigan bazani kamaytirish;
- soliqdan qisman ozod qilish;
- xorijiy investitsiyalarga imtiyozlar berish;
- eksportga imtiyozlar berish va boshqalar. Soliqqa tortishning moslashuvchanligini, yuqori samaradorligini, tizimli moslashuvini ta'minlashning asosi uni modernizatsiya qilish, amalga oshirishning zamonaviy, xolisona asoslangan tashkiliy, iqtisodiy va moliyaviy shakllari, usullari, mexanizmlarini joriy etish hisoblanadi. Innovatsion baza mavjud salohiyatni maksimal darajada oshirish, soliq modellarining funktsionalligini kengaytirish imkonini beradi. Buning uchun ilg'or axborot texnologiyalari, iqtisodiy va matematik usullar, mantiqiy sxemalar qurish, tizimlarning ishlash jarayonining algoritmlaridan foydalanish maqbuldir.

Amaldagi faoliyatni rejalashtirishning bir qancha muqobil variantlarini ishlab chiqish bilan optimal tanlangan, tahlil qilingan va sintez qilingan moliyaviy-iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida soliqni tartibga solishni o'zgartirish davlat daromadlarini shakllantirish bo'yicha faoliyatni takomillashtirish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa va takliflar. Jahon soliq amaliyoti tajribalarini umumlashtirgan holda soliqqa tortish fiskal tipining tartibga soluvchi tipiga transformatsiyalashuvi ob'ektiv tendentsiyasi kuzatilayotganligi aniqlandi va shu bilan bog'liq tarzda Yangi O'zbekiston iqtisodiyoti rivojlanish istiqbollari soliqqa tortishning tartibga soluvchi tipiga o'tish maqsadga muvofiqdir. O'zbekiston Respublikasidagi soliq tizimi modernizatsiyasiga hozirgi yondoshuvlarni o'zgartirish zarurligi aniqlandi. Soliqlar tartibga solish funktsiyasi amal qilishini soliq imtiyozlari tizimi faoliyatisiz tasavvur qilib bo'lmaydi.

Shu munosabat bilan "soliq imtiyozlaridan foydalanish tizimida samarasiz imtiyozlar bekor qilinishi, ulardan mutloq voz kechilishi lozimligi xaqida"gi yondoshuvlarni qayta ko'rib chiqish hamda "soliq imtiyozlari tizimi samarali faoliyatini ta'minlash" amaliyotiga qaytishning maqsadga muvofiqligi, avvalombor, korxonalarning ilmiy-texnik ishlanmalarga, yangi texnologiyalar sotib olishga, ilmiy- tadqiqot ishlariga, personal malaka darajasini oshirish ishlariga, ishlab chiqarishning ekologik havfsizligini ta'minlash ishlariga yo'naltiriladigan foydadan soliq bo'yicha imtiyozlar tizimini qo'llash zarur. Soliqlarning tartibga solish funktsiyasining bir qismi sifatida soliq ma'muriyatchiligi tizimini takomillashtirish maydonga chiqadi. Ushbu yo'nalishda quyidagilar taklif etiladi:

- soliq organlari ishining texnologik jarayonlari uchun yagona standartlarni belgilash;
- soliq solinadigan operatsiyalarning monitoringini takomillashtirish maqsadida kompleks axborot tizimlarini keng va tezkor ravishda joriy etilishi tufayli soliq to'lovlarini majburiy yig'ish mexanizmini kuchaytirish;
- soliq tekshiruvlarini o'tkazish uchun soliq auditi imkoniyatlarini kengaytirish.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28 yanvardagi " 2022-2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-5592 sonli Farmoni.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi ni tasdiqlash to‘g‘risida”gi №PF-60-sonli Farmoni.
4. Mirziyoyev Sh. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent shahri 2020 yil 24 yanvar.
5. <https://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasiprezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliy-25-01-2020>
6. Paying Taxes 2022. A unique report by PwC and the World Bank Group.
<http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-payingtaxes-2023.pdf>
7. www.lex.uz
8. 8.www.gov.uz
9. 9.www.soliq.uz